

i virovima, crpeći iz njih veliki deo koristi. Kasnije su međutim dobra ribolovna mesta i virovi sve manje dolazili u ruke samih ribara, a zakupci su postojali bogati preduzimači i trgovci, koji su imali dovoljno novaca, da potisnu ribare sa njih. Tako su već pod kraj prošlog stoleća najbolja ribolovna mesta, kao što su poznati brzaci na Sipu i ribom bogati Gospodin Vir, koji se spominje još u doba kneza Lazara, zakupljivali samo trgovci i kafedžije, a ribari su na njima postajali slabo plaćeni najamnici. Na taj je način kroz ruke đerdapskih ribara prolazilo na milione kilograma skupocene đerdapske ribe, a da su oni i pored toga ostajali siromašni radnici, koji su sve više zavisili od svojih gospodara, životareći bedno od danas do sutra. Kad se uzme u obzir, da je ribarski život težak, da oni mesecima moraju noćivati pod vedrim nebom u stenama Kazana i na goloj zemlji đerdapskih ada, da moraju loviti po nevremenu, po mrazu i po jari sunca, a da uza sve to nisu mogli povezati kraj s krajem, onda je i razumljivo, da su se redovi nekad slavni đerdap-

skih ribara počeli osipati, a ribolov sve više propadati.

Kad razmotrimo ovaj problem i u današnjim uslovima, mi moramo konstatovati, da se ova situacija uprkos novih ekonomskih i socijalnih odnosa još uvek nije popravila. Uzroke toj pojavi pored iznesenih momenata, moramo tražiti i u slabom snalaženju samih ribara, koji su tek pre koju godinu počeli osnivati svoje zadruge i preduzeća. To uostalom nije ni čudo, kad se zna da je eksploatacija ribolova na tako velikom reonu veoma složen problem i za školovane ljude. U tom pogledu potrebna je intervencija onih naših ustanova, koje vode računa o ovoj grani naše privrede.

Kad bi se obezbedili osnovni uslovi za ponovni razvoj đerdapskih ribolova, onda bi se tek moglo pristupiti borbi sa ostalim činiocima, koji su usloveli opadanje ove važne grane privrede, gdje se također pružaju povoljne i neiskorištene mogućnosti, koje bi ponovno mogle dovesti đerdapsko ribarsko gazdinstvo na zavidnu visinu, koja bi šta više prevazišla cvatuće doba đerdapskih ribolova iz devedesetih godina prošlog stoleća.

Zdravko Taler, Institut za slatkovodno ribarstvo, Zagreb

RIBARSKI RJEČNIK II.*

Iznosim drugu skupinu ribarsko-stručnih termina na diskusiju. Kod izbora i davanja prvenstva u iznošenju ovih ili onih termina, stavljam u prvi red one, koji su već u upotrebi pa ih treba učvrstiti ili raširiti, kao i one koji nisu po mom mišljenju dobri te ih treba preraditi, odnosno odbaciti. Između tih riječi opet biram one, koje se češće susreću u svakidanoj praksi i životu:

5. Dužičasta pastrva.

Njemački se ova riba zove Regenbogenforelle, a taj naziv je prijevod naziva na engleskom jeziku i potječe iz njene domovine u Sjevernoj Americi. Oba naziva znače toliko kao: dugina pastrva. To ime je ova vrsta pastrve dobila zbog uzdužne široke pruge, koja se proteže po obim stranama njenog tijela od glave do blizu repa, a koja je pretežno crvene boje, no prelijeva se često u raznim bojama. U tome neki vide sličnost sa duginim bojama.

U našem jeziku od riječi duga ne izvodi se pridjev dužičasti.

Ovaj pridjev i naziv izaziva kod neupućenih ljudi potpunu zabunu i po tom nazivu ne može se razabrati o čemu se radi kod »dužičaste« pastrve. Ispitivanjem sam doznao, da neki dovode u vezu tu pastrvu sa dužinom t. j. da je osobito duguljastog oblika ili nešto slično. S druge strane postoji riječ dužica, kao naziv u drvarskoj struci i označava vrstu dasaka za pravljenje bačava. Naziv dužičasta pastrva izgleda tako kao da je izveden iz te dužice. Prema tome ovakav naziv za tu pastrvu predstavlja u jezičnom pogledu stanovitu nakaradu. Ako bismo htjeli ostati kod prijevoda engleskog ili

njemačkog naziva, valjalo bi nam upotrebljavati oblik »dugini pastrva«.

Neki nazivaju ovu ribu amerikankom, ali ni to nije pravilno ni jasno, jer bi tim istim nazivom morali nazvati i ostale pastrvske vrste uvezene iz Amerike, a tih ima nekoliko različitih. Obzirom na činjenicu da ova vrsta potječe iz Kalifornije, odakle je i k nama uvezena, izravno na Vrelo Bosne i na još neka druga ribogojilišta, uveden je naziv »kalifornijska pastrva«. U novije vrijeme kod pojedinih autora a također i u praksi taj naziv je došao do izražaja i može se smatrati kao dobar i jasan.

6. Ležnica.

Od glagola leći se (izleći se) izvedena je imenica ležnica. To je limeni ili drveni okvir poput sanduka, sa sitastim dnom, na kojem je položena oplodjena ikra, dok se ne izlegu riblje ličinke. Ovaj termin davno je uveden u pastrvskim ribogojilištima u Hrvatskoj i nekada na Vrelo Bosne. Zbog toga ima tu prednost, što je djelomično prokušan, poznat i što je jezično dobar. Po mom mišljenju je vrijedan da ga zadržimo i širimo u stručnoj, naučnoj i ostaloj literaturi, kao i u praksi.

Nazivi aparat i inkubator za ležnicu izgledaju mi manje opravdani i umjesni. O tome je rečeno još i kod slijedećeg naziva korito za ležnice.

7. Korito za ležnice.

U jednom koritu, kroz koje protječe voda, smještene su ležnice s ikrom (jedna ili više). Korito je obično od drveta ili betona. Može biti pokretno, prenosno ili stalno učvršćeno, odnosno uzidano. Naziva se najčešće samo sa jednom rječju: korito, što

*Prvi dio ovog članka štampan je u ovom listu za g. 1952., br 3.

je u praksi kod rada na ribogojilištima potpuno dovoljno i jasno. I ovaj naziv je upotrebljavan na ribogojilištu Vrelo Bosne te u Hrvatskoj pa je prilično ustaljen i uveden.

Upotrebljava se i naziv aparat za leženje ikre, kao i naziv inkubator. Može se razumjeti primjena jednog i drugog naziva kao zajednički naziv za garnituru od jednog korita s jednom ili više ležnica. Moje je mišljenje da je u tom slučaju ipak prikladniji naziv inkubator za takvu garnituru, a ne aparat za leženje ikre.

8. Mrijestilište (pastrvsko mrijestilište).

I ovaj stručni termin je uveden i dobro služi u ribarskoj struci, iako nije još poznat svima stručnjacima u svim republikama u svom pravom značenju. Izveden je od glagola mrijestiti, odnosno od imenice mrijest. Označava zgradu ili prostoriju, gdje su smještena korita s ležnicama t. j. prostoriju gdje se leže ikra. Obično se pod tim nazivom razumijeva pastrvsko mrijestilište, a često se tako i naziva sa dvije riječi. Šaransko mrijestilište, odnosno ribnjaci za mrijest, mriješnjaci, predstavljaju nešto drugo.

Katkada se pogrešno upotrebljava ovaj naziv mrijestilište za oznaku mjesta ili položaja na kojem se pastrve u slobodi mrijeste. Nikada nisam našao ni u jednom našem kraju, gdje ima pastrva, da bi ljudi takvim nazivom zvali ta mjesta. Za to imaju druge nazive, kao trlo, mrijest ili mrijestovi, rovina ili rovine, bojište (jer tu se riba bježe t. j. mrijesti) i t. d.

9. Ribogojilište (pastrvsko).

U struci se razvio naziv ribogojilište ili pastrvsko ribogojilište, kao širi pojam mrijestilišta. I taj naziv je već čvrsto ukorijenjen pa ga neki upotrebljavaju kao jednu riječ »riboogojilište« i pod tim razumijevaju pastrvsko ribogojilište, dok mjesta i uređaje za uzgoj drugih riba, pretežno šaranskih, nazivaju ribnjačarstvom. Ovo se može i time objasniti da kod šaranskih poduzeća zaista ribnjaci po svojim površinama predstavljaju bitni i najizrazitiji dio, dok kod pastrvskih ribogojilišta sami ribnjaci nikada nemaju ni ne treba da imaju tako velike površine kao šaranski. To je jedna od bitnih karakteristika za te dvije uzgojne grane. Naprotiv

kod pastrvskih ribogojilišta su zgrade sa mrijestilištem raznovrsni manji bazeni, kao i ribnjaci za tovljenje pastrva, obično zbijeni na manjem prostoru i njihov je međusobni odnos takav da površine ribnjaka nikada ne prevladavaju i pred njima se ne gube ostali uređaji. Stoga bi vjerojatno dosadnja podjela na ribogojilišta i na ribnjačarstva imala svoj smisao i opravdanje.

Mrijestilište (pastrvsko) je samo zgrada ili prostorija za leženje ikre, a ribogojilište je kompletno izgrađen pogon sa svim potrebnim uređajima, kao što su samo mrijestilište, zatim bazeni za mlađ, ribnjaci-bazeni za jednoljetne i jednogodišnje pastrve, ribnjaci za konzumnu ribu, za matičnu ribu i t. d. Nadalje pomoćne zgrade ili prostorije za održavanje pogona, za čuvanje i pripremanje riblje hrane, za otpremu rasplodnog materijala te konzumne ribe i t. d. Sve je to uključeno u pojam i nazivu ribogojilišta, odnosno pastrvskog ribogojilišta.

Imamo cijeli niz mrijestilišta, koja nemaju svoje vlastite matične ribe pa stoga kupuju oplodenu pastrvsku ikru i onda je stavljaju u svoje ležnice da se izleže, a zatim je puštaju u slobodnu otvorenu vodu. Naprotiv potpunih ribogojilišta ima znatno manji broj. Stoga je neophodno da imamo i dva različita termina pa mislimo da ova oba možemo zadržati.

10. Matice i matice ribe.

Ovaj je naziv potekao iz naroda i označava ribu (pastrvu, šarana, smuđa i t. d.) sposobnu za rasplod i koja se upotrebljava u svrhu rasploda i uzgoja. Postoji analogija u ovom slučaju između matice kod pčela, gdje sve pčele potječu od matice i gdje se cijela košnica organizira oko nje, kao i kod uzgoja riba, gdje sav rasplodni materijal potječe od matičnih riba, koje su baza za sve druge uzgojne zahvate.

Valja dodati da je kod uzgoja riba naziv matice primijenjen i na mužjaka, a ne samo na ženke. Sve zajedno je matična riba ili matice. Postoje i ribnjaci matičnjaci, kao i mladičnjaci, odrašnjaci, tovilnjaci, zimovnjaci i t. d. Stoga nam se čini vrlo neumjesnim upotrebljavati riječ matičnjak i matičnjaci na mjesto riječi matica, matice i matična riba.

J. Bogdanović, Skopje

O vodama plitvičkog sliva

Najveću količinu vode Plitvičkim jezerima daju Crna i Bijela rijeka, dok su sve ostalo manji potoci i riječice koje obično, izuzev potoka Plitvice, utiču u pojedina jezera na mjestima gdje ona prave neke vrste zaljeva ili duboke uvale. Onaj tko u rano proljeće posjeti Plitvice kada je vodostaj najveći i sluša šum vode koja se stropoštava niz mnogobrojne vodopade, odjekujući duž uvala i vrhova guste šume — stiže utisak o velikim količinama vode koja tuda protiče. Međutim, ni kod najvećeg vodostaja Plitvice ne obiluju velikim količinama vo-

de, a za vrijeme velikih suša prosto je nevjerojatno koliko su te količine male. 1951. godine rekao mi je stručnjak koji je u to vrijeme mjerio pojedine vode Plitvičkog sliva, da koritom Korane, tamo gdje ona prikupljajući svu vodu Plitvičkog sliva nastaje, za vrijeme najmanjeg vodostaja protiče 500 l/sek. Ali upravo je to još više interesantno, jer Plitvice ništa ne gube od svojih ljepota i onda kada im je vodostaj najniži, zato što je sama priroda rasporedila tu vodu tako da ona stiže svuda obrazujući 16 većih i manjih jezera, stotine vodopada